

Antropologia religii

wybór esejów

tom II

ZAKŁAD ANTROPOLOGII HISTORYCZNEJ
INSTYTUT ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Warszawa 2001

Wybór tekstów: Mariusz S. Ziółkowski

Redakcja: Arkadiusz Sołtysiak

Skład: Arkadiusz Sołtysiak

Projekt okładki: Katarzyna Dmowska–Ozdowska

Ilustracje dostarczone przez autorów

© Zakład Antropologii Historycznej,
Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

Warszawa 2001

ISBN 83-907360-7-1

Druk: *Scanner*, ul. Hebanowa 16, 87-100 Toruń

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
<i>Aleksandra Domańska</i>	
Jak powstają i skąd się biorą dzieci w wierzeniach rdzennych mieszkańców Australii.....	7
<i>Eliza Saroma</i>	
Skąd się brały tureckie dzieci. Przedmuzułmańska koncepcja człowieka w Azji Centralnej.....	25
<i>Wojciech Kuć</i>	
Dziecko w judaizmie.....	55
<i>Mariusz Włodarczyk</i>	
Znalezieni w kapuście... Skąd się biorą dzieci w ludowej kulturze Polski .	73
<i>Wiesław Więckowski</i>	
Trans szamański = choroba psychiczna?.....	83
<i>Bartosz Wiśniewski</i>	
Belial. Próba rekonstrukcji postaci przeciwnika Boga w Starym Testamencie i apokryfach.....	93
<i>Arkadiusz Soltysiak</i>	
Postać Thora w mitologii pogańskich Skandynawów	105
<i>Miłosz Giersz</i>	
Postacie funkcjonariuszy kultu religijnego w ikonografii kultury Moche	137
<i>Patrycja Prządka</i>	
Akt składania ludzkiej ofiary w ikonografii kultury Moche.....	155
<i>Arkadiusz Soltysiak</i>	
Kilka uwag na temat ewolucji kulturowej.....	179

Wprowadzenie

W 1999 roku we wprowadzeniu do pierwszego tomu zbioru esejów "Antropologia religii" pozwoliłem sobie wyrazić nadzieję, że stanie się on początkiem pewnej serii tematycznej publikowanej przez Zakład Antropologii Historycznej Instytutu Archeologii UW. Tym przyjemniej jest mi więc skreślić teraz tych kilka słów wprowadzenia do drugiego tomu prac, powstałych w ramach istniejącego od roku akademickiego 1999/2000 bloku specjalizacyjnego "Antropologia religii", prowadzonego wspólnie przez prof. dr hab. Andrzeja Wiercińskiego i piszącego te słowa, przy współpracy mgra Arkadiusza Soltysiaka.

Podobnie jak poprzednio, prezentowane w tym tomie artykuły są w większości poszerzonymi wersjami najciekawszych referatów studenckich, przedstawionych na zajęciach w latach 1999/2000. I choć nie wszystkie publikowane teraz teksty powstały w ramach wspomnianego wyżej bloku, to łączy je szeroko rozumiana problematyka religioznawcza.

Cztery pierwsze artykuły zostały przygotowane w ramach tematu "Skąd się biorą dzieci?" podjętego na proseminarium z antropologii religii. Prezentują one koncepcje człowieka funkcjonujące w różnych systemach kulturowych, u australijskich Aborygenów (Aleksandra Domańska), ludów tureckich (Eliza Saroma), Żydów (Wojciech Kuć) czy w polskiej kulturze ludowej (Mariusz Włodarczyk). W ramach tych samych zajęć, aczkolwiek przy okazji omawiania innej problematyki, powstał tekst Bartosza Wiśniewskiego na temat postaci Beliala.

Dwa następne artykuły, dotyczące badań nad przedstawieniami bóstw z panteonu andyjskiej kultury Moche (ok. 200 p.n.e. – 600 n.e.), autorstwa Patrycji Prządki i Miłosza Giersza, powstały w ramach seminarium magisterskiego "Antropologia i archeologia Nowego Świata", prowadzonego przez niżej podpisanego. Uzupełniają ten wybór trzy teksty nieco tylko starszych autorów, wspomnianego już mgr Arkadiusza Soltysiaka i mgr Wiesława Więckowskiego, obecnie doktorantów w Zakładzie Antropologii Historycznej.

Kontynuując tę tak eklektyczną formułę, znaną już Czytelnikom z pierwszego zbioru, mam nadzieję, że nie tylko oddaje ona dość dobrze zakres poruszanej dotąd problematyki, ale także odzwierciedla różne postawy metodologiczne oraz podstawy źródłowe do snucia rozważań o miejscu religii w dawnych społecznościach.

Podobnie jak poprzednio, pragnę skorzystać z okazji, aby wyrazić gorące podziękowania naszym stałym współpracownikom, którzy zechcieli na zajęciach bloku podzielić się z nami wynikami swych badań: pp. mgr Jackowi Dobrowolskiemu, dr Annie Gruszczyńskiej-Ziółkowskiej, prof. dr hab. Jerzemu Miziołkowi, dr Franciszkowi Stępniewskiemu, prof. dr hab. Jerzemu Wasilewskiemu, prof. dr hab. Sławomirze Żerańskiej-Kominek. Szczególne podziękowania winni jesteśmy także prof. dr Krzysztofowi Makowskiemu za opiekę naukową i niezwykle cenne konsultacje udzielone w Peru dwójce młodych autorów badających kulturę Moche.

Na zakończenie pozwolę sobie wyrazić życzenie jeszcze bardziej ambitne niż to ze wstępu do poprzednim tomiku, a mianowicie żeby następny zapoczątkował regularną publikację o charakterze rocznika.

Warszawa, luty 2001

Mariusz S. Ziółkowski